

Дакылаат тиэмэтэ: “Георгий Семенович Ефимов Саха сирин көнүлүн туруулаһааччы.”

1920-1930 сылларга Саха Сирэ автономиятын ыларын туһугар охсуспут дьон туһунан элбэхтик үөрэтиллэр, суруллар, кинилэр ааттара хаһан да умнуллубат. Ол гынан баран сорох дьон үтүө ааттара умнуллар. Олор истэригэр биһиги биир дойдулаахпыт Георгий Семенович Ефимов баар. Кини аата өр сылларга ааттамматаҕа. Саха чабылхай ыччаттарын Максим Аммосовы, Платон Ойуунускайы, Исидор Бараховы уонна Степан Аржаковы кытта автономияны туруорсууга үлэлээбитэ хаһан да ахтыллыбат этэ. Бу кэнники сылларга кини олобун үөрэтии, нэһилиэнньэ киэн аранатыгар таһаарыы бара турар. Ол сағананаҕы былаас былдьаһыктаах кэмигэр олорон, үлэлээн ааспыт биир дойдулаахпытыгар сөптөөх сыанабылы биэрэн, аатын сөргүтэр кэм кэллэ.

Ааспыт үйэ 20-с сылларыгар Саха сирэ көнүлүн ыларын туһугар саха чулуу дьонноро дьяныардаахтык турууласпыттара. Олор истэригэр биһиги биир дойдулаахпыт Георгий Семенович Ефимов баара. Кини Саха сирин Конституциятын бырайыагын онгорор уонна үлэһит быраабын көмүскүүр Декларацияны суруйарга тэриллибит анал хамыыһыаҕа үлэлээбитэ.

1920-1930 сыллар былаастар утарыта турсуулаах кэмнэрэ этэ. Бу манньк уустук кэмнэ Георгий Семенович Ефимов П.А.Ойуунускайы, М.К.Аммосовы уонна да атын саха биллиилээх салайааччыларын кытта юрист киһи быһыытынан туох баар билиитинэн үлэлэспитэ. Ол гынан баран, кини үлэлээбит үлэтэ билигин да сөптөөх сыанабылы ыла илик. Кини аата умнулуо суохтаах, сөргүтүллэн, дойдубут дьоно, ыччата киэн туттуохтаах.

Георгий Семенович Ефимов 1892 сыллаахха муус устар 10 күнүгэр (эргэ стилинэн) Дьяаны улуунун 1 Дьуһаал нэһилиэгэр- Дулҕалаахха баай дьиэ кэргэнигэр төрөөбүтэ. Дьэкиимэптэр төрүт сирдэрэ «Баччаһыт» дэнэр. Георгий Ефимов Саха сирин биллиилээх поэта Моисей Дмитриевич Ефимов абаҕата буолар.

Бу киэн аймахха атын элбэх биллиилээх, дойдуларын туһугар элбэх үтүөнү онорбут дьоннор бааллар. Кинилэртэн саамай биллэр баай- Логлойо баай. Кини уолугар Болодьюмаарга 1000 кэринэ сылгыны, ынаҕы хаалларбыт. Онтон Болодьюмаар уола Байбал Дьэкиимэп кэпсээннэ сылдыарынан, кини күүстээх санаалаах, дохсун майгылаах, сатабыллаах киһинэн биллэр эбит. Кини нэһилиэккэ 1866 сыллаахха Танара дьэтин туттарбыта. Кини аймахтарыгар дойдуларыгар үтүөнү онорбуттар, көмөлөспүттэр элбэхтэр. Ол

курдук кини биир аймаҕа- Ефимов Христофор 1901 сыллаахха үчүгэй үлэтин иһин ыраахтаабыттан «За усердие» диэн үрүн көмүс мэтээлинэн наҕараадаламмыта. Онтон Ефимов Дмитрий Васильевич 1928 сыллаахха кулун тутар маннайгы күнүгэр Дулҕалаахха начальнай оскуоланы арыйбыта.

Георгий Семенович аҕата Семен Васильевич Ефимов- Дьуһаал Сэмэн уолаттарын Дьөгүөрү уонна Бантылымыаны хайаан даҕаны үөрэхтээх дьон гынарга кыһаллыбыта. Ол иһин кини уолун Георгийы Верхоянскый куорат церковнай-приходской оскуолатын бүтэттэрбитэ. Салгыы Дьокуускайга Духуобунай сэминээрийэҕэ үөрэттэрбитэ. Георгий үөрэххэ-билиигэ баҕалаах буолан, бэрт ситиһиилээхтик үөрэммитэ. Маны таһынан уопсастыбаннай үлэҕэ эмиэ көхтөөхтүк кыттар этэ. Ол курдук 1912 сыллаахха сахалар 1-гы сийиэстэригэр кыттыыны ылбыта. Салгыы Томскайдааҕы Императорскай университет юридическай факультетын бүтэрбитэ. Бу үөрэнэр кэмигэр саха устудьуоннарын землячествотын салайбыта. Ол саҕана Платон Алексеевич Ойуунускай эмиэ Томскайдааҕы учуутал институтугар үөрэнэрэ. Устудьуон дьон бэркэ диэн билсиспиттэрэ. 1916 сыллаахха үөрэҕин бүтэрэн, Сахатын сиригэр кэлбитэ.

Платон Алексеевич Ойуунускай Георгий Семенович Ефимовы уруккуттан билиилээҕин, салайар үлэҕэ кыахтааҕын көрөн, салайар үлэҕэ ылар. 1920 сыллаахха Ревком дьаһалынан норуот үөрэҕириитин отделын сэбиэдиһсэйинэн ананан үлэлиир. Георгий Семенович Ефимов хас биирдии киһи үөрэхтээх буолуохтаах диэн 1920 сыллаахха нэһилиэк ревкомнарын үлэһиттэрин бэлэмниир курска тыл эппитэ.

1909 сылтан бастакы учууталлар үлэлэрин үрдэтэр курстар үлэлээбиттэр. Курстарга араас предметтери барыларын үөрэтэллэрэ. Бу курстары бүтэрбиттэр ситиһиилээхтик үлэлиллэрэ. Георгий Семенович Ефимов эмиэ бу курстарга үөрэммит.

1920 сыллаахха Дьокуускайга агитационнай-политическай уонна педагогическай курстар ытыллыбыттара. Бу курстарга учууталлар уонна Дьокуускай оскуолаларын оҥолоро кыттыбыттара. Кинилэр иннилэригэр М. К. Аммосов, П.А. Ойуунускай, Г.С. Ефимов, Г.В. Ксенофонов у.д.а. революция, үөрэхтээһин туһунан тыл эппиттэрэ. Архив докумуоннара көрдөрөллөрүнэн, 362 киһи бу курстарга сылдыбыт. Ол курдук Георгий Семенович Ефимов үөрэхтээһини сайыннарыыга эмиэ ситиһиилээхтик үлэлээн актыбынайдык кыттыбыта.

1920 сыллаахха биһиги биир дойдулаахпыт Георгий Семенович Ефимов Саха сирийн Конституциятын уонна үлэһит саха быраабын көмүскүүр Декларацияны онорор хамыһыһа үлэлээбитэ. Үрдүк үөрэхтээх юрист киһи быһыытынан сүрүн боппуруостары быһаарсарга, туруорсарга элбэх үлэни онорбута. Бу сыл Георгий Семенович Ефимов Максим Кирович Аммосовтыын Москубаҕа Өрөспүүбүлүкэ ыстаатыһын(статус) туруорса бараллар уонна 1922 сылга автономияны ылыах буолан төннөллөр.

Ол саҕанааҕы бутуурдаах кэмнэ элбэх киһи тас дойдуга тахсыбыта. Георгий Ефимов Коробейниковтааҕы кытта Владивостогунан Харбинна саа-саадах ыла диэн бараллар. Онтон Японияҕа барбыт. Онно биир дойдулаахтарын В.И.Новгородовы, К.В.Ксенофоновы, Г.В.Никифоровы кытта Йокогама куоракка дьиэ куортамнаан, 1923 сыллаахха сир хамсааһына буолуор диэри бииргэ олохтохтор. Георгий Семенович Ефимов репетитор быһыытынан үлэлээбитэ, ол эбэтэр оҕолору үөрэппит.

1924-1925 сылларга Харбинна учууталынан үлэлээбит.

1929-1935 сылларга тимири суол салалтатыгар ыстаарсай делопроизводителлэр үлэлээбит.

1935 сыллаахха Кытай подданствотын ылыммыта уонна Е.Бовень диэн ааттаммыта.

Сабаҕалааһын быһыытынан 60-с сыллар саҕаланыыларын саҕана, Кытай «Култуурунай өрөбүлүүссүйэтин» содулуттан, хунвейвиннэр илиилэриттэн өлбүт бадахтаах. Георгий Семенович Ефимов аата сөргүтүллэн, умнууга хаалбакка, дойдубут дьоно киэн туттуохтаах.

Дьааны Дулҕалааҕа чахчы да дьоллоох дойду. Былыр-былыргыттан бу сир күүстээх күүстээҕи утумнаабыт, ырыаһыт-хоһоонньут, саха көнүлүн туһугар үлэлээн киэн сиргэ дойдуларын аатын ааттаппыт киһилээх дойдунан буолар.

Саха народнай поэта Моисей Дмитриевич Ефимов хоһоонунан түмүктүүбүн:

Кистээн ахталлара.

Оҕо сылдьан билбэт этим

Убайдарым кимнээхтерин.

Дьонум сибигинэһэн кэпсэтэллэрин

Сэргээммин ааттарын истэрим.

“Кимнээх этилэрэй?”- диэтэхпинэ аҕам
Саната суох, сөнгөдүйан кэбиһэрэ.
Үүйэ-хаайа туттахпына эбэм арай
“Үөрэхтээхтэр этэ”, - диирэ.

Онон хоруй бүтэрэ. Улаатан иһэн
Туохтан сэрэнэллэрин сэрэйэр буолбутум,
Мин эмиэ кистээн, сүрэхпэр инэринэн,
Кутурҕаны уоскутунууну тутуспутум.

Кудэннэ хараҥа балыыры
Кэм-кэрдии сайар чэбдик тыала,
Убайдарым, абаҕаларым дьонун ааттарын
Бар дьонум аһаҕастык ааттыыр буолла.